

درگاه

اون بش کونده برنشر اولنور

۲۰ توز ۳۳۷

نومرو : ۷

برنجی سغه : برنجی جلد

شايخ

بروفيه

بوندن برقاج سسته اول فاضل برمستشرق ، قونت هاتري دوقاستري فرانسز خزيت اوراقنده شايان دقت بروثيقه تاريخيه بولدي : فاس حاكي مولى اسماعيل طرفندن ١١٠٩ سنه هجري ميه شعبانده [ميلادي ١٦٩٨] اوزمان ملتجي مفتيله فرانسده بولونان انكاز قرائي ايكنجي «زاق» يازيلش عربيجه برمكتوب .

ويثقه نك اك شايان دقت جهتي قاتوليكل اولان ايكنجي «زاق» اسلامه دعوت ايجون يازيلش اولماسي در . ايكنجي «زاق» ك قاتوليكل اولماسي انكازده افكار عموميه بي علميه چورميشدي . بالخاصه بوكك ماموريتاره قاتوليكلاري كتيرمه سي وشوراده بوراده بوكك لمن عصيان سسلرني غدارانه برطرزده موصدورماسي خلقي بوس بوتون اغضاب اتميشدي . بوندن «كيوم دوران» استفاده ايتدي . هولاندهدن حركت ايدهره بوكك بردوانغا ايله انكازده كادي وانكاز تختي استورات خاندانك صوك اولادندن نزع ايتدي . قرائي ايكنجي «زاق» فرانس قرائي اون دردنجي لوقي نزدينه التجا ايتكه مجبور اولدي . [١٦٨٨] ايشته مولى اسماعيل طرفندن مكتوب يازيلماسي [ايكنجي «زاق» ك فرانسده مسافر بولونديني زمانه تصادف ايدبور .

[مولى اسماعيل ك ايكنجي «زاق» ايله مناسباتي [«زاق» ك هنوز ولي عهد بولونديني زماندن باشلار . اوتاريخده انكاز دونانماسي مشهور قورصالردن «عبدالله بن عايشه» في اسير اتمش ، انكازده كوتورميشدي . انكازباش آتيزالي اولان ولي عهد قورسان رئيسك سرگذشتيله علاقه دار اولمش و [عبدالله] ك بلا قيد محررلك محاكماتي آرزوي سياسياريه كوره استعمال ايتكندن بشفه برشي باعامدقارني ارتق بيلمليز . سياست حكمت وكياكي مثبت برعلم اولاديني ايجون معين وثابت حقيقتله صاحب دكدر . سياسي محرر منسوب اولديني حزبك اجتهادسياسيسيله كنددي مزاجنه دلالاتك ايتكه مكامدر ؛ برسيسيستي ممكن مرتبه بي طرفانه تقدير ايدم بيلمك ايجون معين برآرزوي سياسييك دلالاتك اولماق لازم كلير . امين اولمالي كه حسيات ساحه سنده كمنافقه ومجادله لرده تامين . ووقيت ، بالكنز اظهار حقيقتله دكل انجقي تحويل حسياتله ممكن اولاسيلير .

الحاصل حسيات منطقي حياتك منطقيدر . بوي بيرده يره اتمام وانكار ايتكندسه اولديني كوي اكلامغه چاليشمق چوق دها خيري در .

٢٠ حزيران ٢٢٧ دارالفنون روحيات معلمي

مصطفى شبيب

وشروط مملكتنه اعاده سنه توسط ايله مشدي . عبدالله بن عايشه ، مولى اسماعيل نرذنده بوپوك برفوذي حانزدي . انكاز ولي عهدندن كوردنكي حسن معامله افنديني بك متحسسين ايتدي . مولى اسماعيل ايكنجي «زاق» برادري قرائي ايكنجي شارل نرذينه برهيت سفارت كوندردنكي كي مؤخرأ ايكنجي «زاق» تخته كچديكي زمانده عبدالله بن عايشه بي سفارته اعزام ايتدي . ايكي حكمدار آراسنده كي مناسبات ، ايكنجي «زاق» فرانسيه التجاسيه خنام بولان ١٦٨٨ انقلابندن صوكراده دوام ايتدي .

مولى اسماعيل ، مكتوبنك باشلانغنده ايكنجي «زاق» برادري زمانده باشلايان مناسباتي خاطر لاندقون صوكرا ملتجي قرائك نظر دقتي بري ديني ديكرى دنوي ايكي مسئله به جلب اتمك ايشته ديكني سويله يهره ديني مسئله به سويله باشلايور :

« اولاييل كه الله تعالى [جل جلاله] ونقمت صفاته واسماؤه [بوخاني كنديسنه عبادت ايتسونلر ، توحيددن آيرماسونلر ، وهيچ برخصوصده ذات الوهيتنه شريك اسناد اتمسونلر ديه خاني بوپورميشدر .

مولى اسماعيل بده جناب حنك قولاريته كمال رحم ورانقندن دولاي اولره امر بوپوردني شراري پيغمبرلز واسطه سيله تبليغ بوپوردني ، پيغمبرلك خاني حضرت محمد [ص . ع] افنديز اولوب ديني دينلرك اك خبرليسي ، شريعتي شريعتلرك افضل واهلي ملارك اك ممتازي اولديني ، حضرت عيسى [ع . م] كده حضرت فخرعالمك بشت جليله لرني تيشير بوپورمش اولديني ، پيغمبرلك جملة سنه ايمان اتممن ايجاب ايتديكي ايضاح ايدهره حضرت عيسى حنقه قرآن كريمده موجود اولان آيات جليله بي ذكر ايدبور . ويهودلرك حضرت عيسى كويا آتمش اولدقارني حنقه كي خرسنيان اعتقادنيك بطلاتي اوخصوصده شرف نازل اولان آيت كريمه ايله آيات ايدبور . مولى اسماعيل ، دها صوكرا حضرت پيغمبر زمانده شايان اجني حكمدارلرن بعضاريكده دين مينك علويتني تصديق وتقدير اتمش اولديني ، ازمله حبش نجاشينك اسلامه كاديكي ، قرائ «زاق» نرذنده ملتجي اولهرق مقيم بولونديني « قيصر ملك الروم » ك [١] جدي دنخي حضرت پيغمبر طرفندن ارسال بوپوريلان هيت سفارتك تاتاييله دين اسلامي قبوله تايل اتمش ايشده امپراطورلر سوسوداسيله اسلام اولماديني يازيبور . مولى اسماعيل مهدي ودجاك نامل خروج ايدم جكارنيه وحضرت عيسايك نامل بربوزيه عودت ايدهره شريعت عمديه احكامني اجر ايدم جكنه دائر ايضاحات وبردقون صوكرا جناب حنك اسلام ديني دين حقيقي اولهرق اختيار بوپورمش اولديني ، قرآن كريمده (ان الدين . . .) بوپورلديني « كيم ايمان نظر واعمال فكر ايدر بوپوتون دينلري حق وعقل ترازيسيله وزن ايلرسه

[١] مولى اسماعيل بوراده بيزانس امپراطوريله فرانسز قرائي بربريه قاريشدرييور .

اصل دينك دين اسلام اولديني . تصديق ايدم جكني ، بيان ايديبور وقراه خطابا كمال صفتله : « ايشته بركا بودين قويمك افضلتي حنقه كي آيات قرآنيه واحاديث نبويه ايله دلائل عقليه نك برنده . بني يلدبردك . سنده ايجم دوشونهره دار آخرق دنياه وجنتي جهنمه ترجيح اتمك ايتسره ك بونك بولي نه اولديني ايشته اوكره عيش اولدك . بناء عليه بودين عاليه اتباع ايت وكا شهادتي سويله . بركيسه - ولكه عمرنده بردقه - (لا اله الا الله محمد رسول الله) دبرسه جنه داخل اولور ويغميرمز افنديز حضرتلرينك شفاعتنه مظهر اولور » دهره اسلامي قبول اتممني تكليف ايديبور . مولى اسماعيل معتقد وديدار برمسلمانانه بايقشان برخلوص ايله قرائي دين حقه دعوت ايتكدن صوكرا سوزي دنوي مسئله به نقل ايدهره ديپوركه : « سن كفره دينده قاني ايشته بوسرك قومك اولان انكازلرك ديني البته صليبه طابانلره و - راهلرينك چولوق چوجوق صاحبي اولماليه مانع اولدقارني حالده - الهلرينك چوجوق اولديني ادعا ايدنلره [يعني قاتوليكلره] متابعت ايتكدن دها حق وداها ايدردر . »

مكتوبك بوندن آشاغي سنده مولى اسماعيل ، ملتجي ومملكتني ترك ايدهره ك اجني طور اغانده حق مسافرت آرايان [ايكنجي «زاق»] ي بايقز نه صمعي برلساله دوغرو يوله دعوت ايديبور :

« وطنكدن غيبوت ومملكتكدن تباعد ايدهره ك اب وجدنيكك ملندن چيغمه وفومكك ديتندن غيري بزدينه سالاك اولمغه سبب نه ؟ هيكر ضالانده اولنله برابر سز انكازلرك ديني كفر ايله مشغول اولان ديكرلرينك [يعني قاتوليكلرك] ديتندن دها قولايدر . سني كنددي دننه اتباعه تشويق ايدن فرانسز زوج . كندن ده مادام كه آبرليك [٢] نهدن حالا فرانسده اوتورهرق ملتكي ترك ايديبور وديركك و برادريكك ملكني باشقه سنه راقبورسك . هنوز حياتده اولديكك حالده برهولانده لينك هم جنسكك باشته كچسته ناصبل راضي اوليورسك ؟ عين ايدهره ك داروديار بركز برهولانده لينك ويا برغريستك حكم ونفوذ آتنده قاناسنه كوكاز راضي اولمايور . قومك ايله سنك آراكزك آجيلماسي اولرك ديتندن باشقه بردينه تمسك ايتديككدن دولاي اولديندن كندبلرينه ترضييه وبر واولنره عودت ورجوع ايله . عين ايله تا عين ايدم كه اكر بزرعربلرك دكر ايشلرنده بيلكيمن نقصان اولمسه ومجراسوق ايدم جك اوردومز ورجاز اولسه ايدم بز انكازلرله مخابره ايدروسكا مملكتكه دونمك ايجون يارديم اتمك اوزره عسكرك كوندردرك . نظر دقتكي بر مسئله به دها جلب ايدهرز : فرانسز مملكتلرندن قوروتولمغه باق وپورتكيز باقخته كيت . برادريكك حرمي اوراده در . انكازده بوپوك برفوذي اولديني ايجون واسطه ايله سنك ايله قومك آراسنده كي مسافه قيلماش واولنله مداوله افكاره بول آجيلمش اولور . بالكنز دقت ايتكه

[٢] مولى اسماعيل ، ايكنجي «زاق» زوجيه سني فرانسز طن ايتكده ياكيله شد .

ملی حیانت کوشه لری

استانبول بولنده ..

لسانیات

تورک کلمه نه دایر

۲

تاریخده ایلاک اول بو اسمده حضرت «پانت» ک اوغلنک آدینه تصادف ایتدیلمیزی اولجه سوله شدک. یافنک اوغلی «تورک» حفته شرق تاریخچیلری برآز معلومات وریورلر. موثوقینک اثنای غیرقابل اولان بویضاحات ده دوغریسی روایات بزه بعض تاریخی معلومات چقارمغه یارایور ایسه ده مع التأسف یه «تورک» نامنده کی بر ذاتک موجودینی - قلمی بر سورتده - کوسترمه یور.

روایت کوره حضرت یافنک اوغلی «تورک» پدرینک وفاتندن سوکره قبیله ره رئیس اولمش، قبیله خلقی (ایسی کول) ساحلنه کوتوره رک اورده توطن ایتمش، سوکره ده چادری اختراع ایتمدر. [۱] «جام جم آیین» «تورک» بر آدینکده «بولجاس» اولدینی یازیور.

بوکوچک روایتدن تاریخی معلومات الله ایدیه یلیز: تورکک ایسیخ کول ساحلنده ساکن اولسی بزه ایلاک تورکک بو حوالیده او طور دقزنی کوسترمه یلیز. ایسیخ کول اطرافی داغلرله محاط اولوب قیشک دوکمازدی. جغرافی وضعینک ایجابی اورتا آسیاده قیشین اک صیجاق اولان بر بوراسیدر. سوکره ابتدائی انسانلرک

[۱] تورک تاریخنده اسم خاسلر صوکره درجه مهند. هپسی اوزون برر تدقیقه محتاجدر. برچوق کله لدن تاریخی استیخراجلرده بولنق ده ممکندر. لکن اکثریسی قوللاندینی کی ضبط اولنماش اولدینندن تدقیق ایدنلر ده ای مشکلات چقاردر.

بو (ایس کول) کله سیده بوله در. بونک اصلی (ایسیق - ایسیخ) کولدر. فقط بو تون تاریخچیلر ده - بویوک بر اکثریت - ایسی کول یازیورلر.

بوکا مائل یاکشلفلر بک چوقدر. یوقاریده سوله دیکمز کی تورک تاریخله اشتغال ایدن ذوات هراسم اوزرنده تدقیقانه بولنق مجبوریتنده در. بو اسم خاسلرک یاکش اوقوعه لری اسکی تاریخچیلر زده اولدینی کی شیمیده بک چوق مستشرقلر ده وارد. نیته کم موغولجه «ماوی کول» معنایه کن (کوکه ناور) کله سیده بک یاکش تلفظ ایله تحریر اولمده در. بو کله یی (kokonor, kouonour)

(khokhounour) طرز لرنده یازیورلر. نجیب عاصم بک افندی «تورک تاریخی» نده (ص: ۱۵۴) برنچی شکلی قبول ایتدکاری حالده (ص: ۱۶) ده اوچنچی طرز ده یعنی (khokhounour) دییه قید ایدیورلر. حالبوکه موغولجه ماوی معنایه کن (کوکه = kuke) کول معنایه کن ده (ناور = Noor) در. بناء علیه ماوی کولک حقیقی طرز تحریر و تلفظی (کوکه ناور = kuke Noor) در.

اولوم کلیر. نامدار سلاح آرقاداشلری باش اوجده بکلر. آق طوغ جنک میدانلرندن دوتن روز کارله دالغانلیر. قرآن نسلری و طفر ندرلی دورت یانی طوتار. قره عثمان کنج اوغلی اورخانه: «استانبولی آچ کازار یاب!» دیر. کنج اورخان بوسوزه آند ایزر؛ داهای تاجدار باباسنک وجودی طور ارقده صوغومدن ده لیشمن آرقاداشلریله استانبول یولنه قوبولور. جنکده یاشایان، جنکده میجانلارنان، جنکده اولن ونداسنک سسی بریاندن بریانه دورولان یکتیلره بوندن اوز نصیحتی اولور؟ برنشمی قارتال سوروسی حالنده روم تکفورلریک برجلرینی سارارلر. استانبول بولنده اک صوکره روم قلعه سی قالان ایزمیته دایانیرلر. مکر ایزمیت تکفوری عاشق پاشا زاده نک نقل ایتدیکی «بن بوترک ایله جنک ایتزین آنکچونکیم اگر بونلر بزدن اولورلر ایسه اولن کبتدی یرینه قالاندن فایده نه واکر بز بونلردن اولدورور ایسه ک بونلرله قان دوشسینی اولوروز تا قیامته دکن جنک اکسک اولاز.» دییه جنک یوره کسزلردمش...

سلاحی ترک ایدر. قارده شی قوبون قلعه محافظی کی جنک میداننده اولکدن ایسه ییزاسده یاریشیر سیر ایتکی، قادیلرله محبت ایتکی، سرای باغچه لرنده صالینوب کزنی ترجیح ایدر. ایزینی کنج اورخانه بولداشیرنه بیراقیر، چیقار.

بوندن سوکره استانبول یولی تورک آتیلرینک جولانکمی اولور. هکبه سی آتک صیرته ووران یکت، توزی دومانه قاتارک کونشک ایلاک ایشقیرلیله ا-تانبولی کورمه کلیر. کرچه استانبولی آچوب کازار پایغه اورخانک عری وفاق دی. آماقره عثمانک اولوم دوشکنده سوله دیک سوزی استانبوله ایشیتدیرمچک قدر استانبوله یقین کادی. وقارش یقه سنده آبدست آلاق نماز قیلدی. ویشیل بردکیز حالده جوشوب کان خلیفه اردوسنک سرداری حضرت خالده مزار اولان استانبول یولارینی ابدیا جوشغون تورک جنک کورلریله جوشغون تورک کوبیلرینه آچدینی سوله دی.

کم یلیز اوگونک کچه سنده مالتیه دن تورکک یاقدینی آتشی ایزمیت تکفوری ییزانس سرایلرندن کورمه رک نه حاجانلر کچیرمدر. دینبرک بو آدم، آرته قالان همرنده فریلماده تورک سسی، ییلدیرمده تورک کوزی، دیکرده تورک جوشغونانی کورمه رک قورقارمش!

میلل وراه

فرانسزلر مسئله یه واقف اولماسونلر. فرانسزلر اگر مقصدیکی حسن ایدرلرله بالخاصه ایکی سبیدن دولای سقی سربش. براقق ایستامزلر. اول اولنرک دینلری ترک ایدوب کندی دینکه رجوع ایتکی بالمطبع آرزو ایتزلر. ثانیاً فرانسز دیارنده قالدینگ مدتییه سن اولنرک هر درلو احواله یاقیندن مطلع اولدینگ ایچون ملکیتکه دوتیه اولنرله حربیه قیام ایده چککدن قورقارلر. حکمدارلرک بو کی خصوصلر ده نه قادر احتراز اوزره اولدقارنی ییلورسک. بز سکا نصیحت ایتدک و دینکه، دنیا که لایق اولان جهتی کوستردک. عین ایدرم سنک هدایت ورشاده نائل اولماکدن باشقه غایه من یوقدر.

برده ایشتدک که سن رومایه کیتک ایسته یورمسنک. بوله بریشته نشیت ایتکدن قطعاً حذرایت. چونکه سن بر کره رومایه کیتدکی بک محبوب اولورسک و برداها اورای براقق ایسته مرسک. رومانک ارته سنده آرقق ملک اولمازا! هر حالده سن قومکه دورودینکه رجوع ایدرسک بزمه قارده شکک آراسنده تأسس ایتمش اولان مناسبات حسنه یی تمید ایدمدر. برادریکک یاننده بولوغش اولان و بزه اولنک برچوق اوصافی خاطر. لاتان خادمز (یعنی عبدالله بن عایشه) شونصیحتلری سکایزمنه سائق اولدی. آرزو ایدیورز که آراسنده مودت و مراسله دائم اولسون.

کورولورکه مولی اسماعیل، ایکنچی ژانک و قتیله پروتستانلقدن قانولیک دیننه کچمش اولماسندن استفادایله کندیشی حق دیننه دعوت ایتک ایسته مش و بوکا مخاطبی ارضای ایتک امکان بوله مازسه هیچ اولازسه قراک اسنی دیننه عودتله ملکیتدوغمه سی صمیمی بر لسانله آکلامشدر. «قوت هانری دوفاستری» ایکنچی ژانک کیزلیجه فاس حکمدارینک معارفنی رجا ایتسی اوزرنه مولی اسماعیلک بومکتوبی یازمش اولانسه احتمال وریورسده بجه مکتوبک قطی افاده سی بوله بر احتمالی قبوله مساعد دکادر. مکتوب برصراحت اوزرنه دکل، عبدالله بن عایشه نک تکلیفیه رأسی یازیلمدر. مکتوبده فرانسزلردن کیزلی طوتوماسی لازم کان نقطه لر بولوندینقه نظراً بحرمانه کوندیش اولجه طبیعیدر. ویشنک بوکوف فرانسز خارجه نظارق خزینه اوراقده بولوغاسنه کوره نه بو مکتوبک نده مولی اسماعیل مهربله اسپانیولجه یازیش خلاصه سنک ایکنچی ژانک اله واصل اولمادی طن اولونیور. معمایه اجل - مکتوب تاریخندن اوچ سنه سوکره - ایکنچی ژانک یه فرانسده اون دردنجی لویینک سراینده آرامش بولش اولدینندن مکتوبک ژانک اله کچمش و وفاتنده فرانسزله انتقال ایتمش اولایده ممکندر. هر حالده مکتوبک ایله کچدیکی قطی اولدق قبول اولونسه بیله ایکنچی ژانک انکیز تاریخرنده مضبوط اولان هوبت و ذهینته باقیلیرسه بوله اصل بر دعوته اجابت ایده جنک بر سبجه دن محروم اولدینی ایچون مولی اسماعیلک نصیحتی دیکلره چکی ده مشکوکدی.

دارالمعلمین تحقیقات مدیری

امسانه